

Havana. (W. en M. Hoekstra)

Oorsprong en geschiedenis (18)

Havanna en Alaska

Is de Havana een Frans of Nederlands ras? Er was ooit discussie over. Niet over de Alaska, die ontstond in Duitsland. Hoe zat dat precies met (onze) Havana?

Tekst en foto's: Hans Puttenstein

Havana

Erkend: 1907, speciaalclub: <http://www.zevenrassenclub.nl/>, erfformule: abCDE.

Vooraf

Over het ontstaan werd verschillend gedacht. Een Franse tekst die ik tegenkwam

luit o.a.: *“De oorsprong van dit konijn is in het buitenland controversieel. De Nederlanders beweren dat het in Nederland is gemaakt; toch is dit konijn van Franse oorsprong, zoals Meslay schreef in 1902 en 1904. Een Havana voedster werd voor het eerst gepresenteerd in 1902 op de*

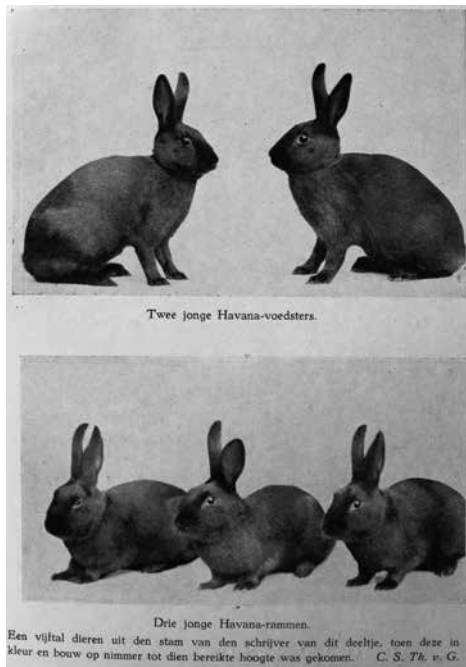
SCAF-tentoonstelling in Parijs door mevrouw J. Lemarie, de beroemde cunicultuuriste van Evreux en bedenker van het ras. In 1904 werd een hele reeks Havana's tentoongesteld.”

Meslay voegde er aan toe dat de Havana niet moest worden verward met een roodbruin konijn dat in Nederland werd gefokt en Havana werd genoemd.

De Nederlandse kenner, keurmeester en internationaal gerespecteerde Fr.C. Schaedtler schrijft in de 5^e druk van zijn boek 'Konijnen' (1945) het volgende (p.81 en 82): *“Dit ras komt uit Nederland. In 1898 werd bij een boer, de heer Honders te Ingen (U) deze kleur in een nest kruisingen aangetroffen, waar zij als mutatie optrad. De Utrechtsche fokkers Jo Muysert en Jac. van der Horst en de nestor der keurmeesters G. Jacobs wisten*

deze door moeder natuur geschonken kleur te behouden door een overgebleven havanakeurigen ram met Russen te kruisen en door de voedsters der zwarte eerste generatie aan den havanakeurigen vader terug te paren. Behalve bovengenoemde Utrechtse heeren heeft ook keurmeester L.H. Hamaker, Haarlem, zeer veel voor de verbreiding in de eerste jaren gedaan. In 1902 werd het nieuwe ras voor het eerst in Parijs geshowd. In 1906 kwam het via Zwitserland naar Duitsland. In 1908 importeerde miss M. Illingworth het naar Engeland, eerst via Frankrijk, later direct uit ons land." Schaedtler fokte zelf Havana's op een hoog niveau en was nauw betrokken bij de speciaalclub.

Verhelst schrijft over de oorsprong: "Bruine wildkleurige en zwarte konijnen waren in de 18e eeuw al bekend. Bij de fok met parkkonijnen werd niet op kleur en tekening gelet maar op andere eigenschappen nl. vlees- en pelsproductie. Alle aanwezige soorten werden met elkaar gepaard. Het is niet onwaarschijnlijk dat er toen al Havana's zijn voorgekomen zonder ze zo te noemen. De interesse voor deze aparte bruine kleur kwam later. Door de recessieve aanleg komt het bruin alleen tevoorschijn als ram en voedster de symbolen (ab) dragen. De kwaliteit van de gewenste kleur is foktechnisch te beïnvloeden. Dan hebben we het o.a. over de nuance van het bruin, de helderheid en de gelijkmatigheid." Aldus Rinus Verhelst. In Franse bronnen kwam ik de volgende

Uit het boek 'Konijnen' (1940). Het onderschrift luidt: "Een vijftal dieren uit den stam van de schrijver van dit deeltje toen deze in kleur en opbouw nimmer tot dien bereikte hoogte was gekomen." C.S.Th. van Gink.

kleurenreeks voor bruin tegen. Er werd gepleit voor madurobruin (van de sigaren). We hebben al een oude hobby maar veel sigarenrokers kom ik niet meer tegen. Vandaar maar even een waaertje met een bruin-reeks:

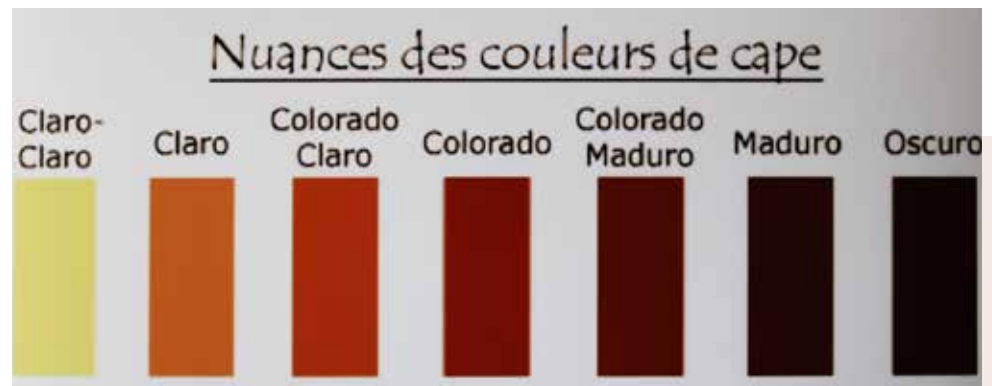
Ontstaan

De data over de vroege fokgeschiedenis stammen van H. Kemp uit Grevenbroich in Duitsland; de oprichter van de eerste Havanaclub. Ook is er informatie van Friedrich Joppich en uit Zürich, daar waren de eerste Havanaclubs. Het was echter de Hollandse boer Honders uit Ingen, een dorpje in de Betuwe, die in een nest van een rasloze, grauwwitte bonte voedster een paar diepbruinbonte jonge dieren vond. Om hieraan openbaarheid te geven exposeerde hij beide dieren op 17 december 1899 op de grote Hoender- en Konijntentoonstelling 'Ornithophilia' in de fruithal te Utrecht. In de catalogus stond een verkoopprijs per dier van 20 gulden; een schrikbarend bedrag voor die tijd (nu ca. € 135,-). De dieren

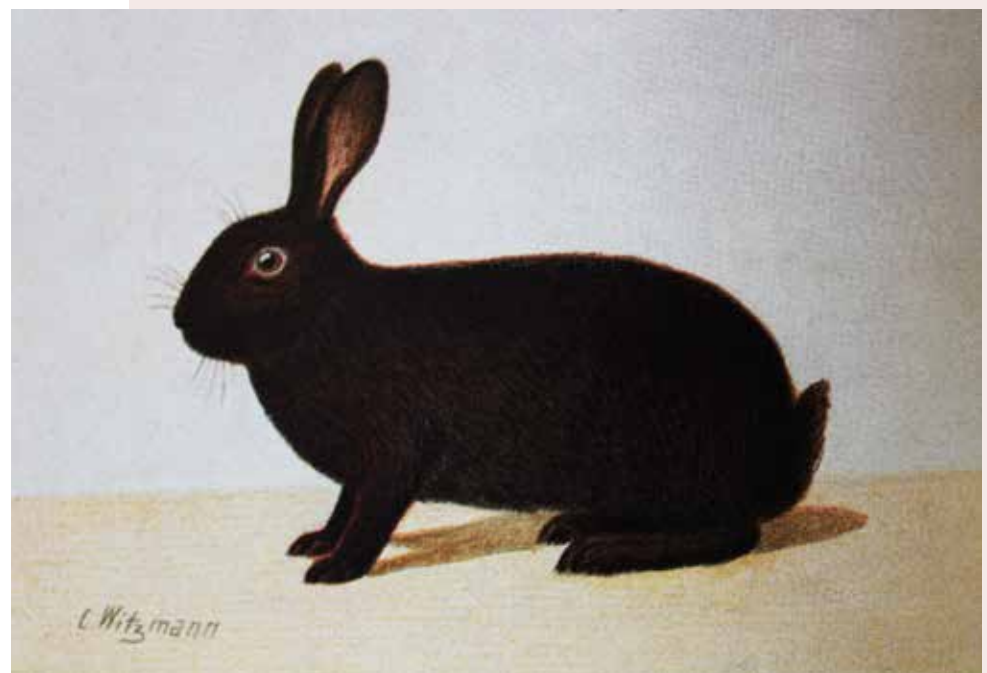
veroorzaakten een grote belangstelling o.a. door de vuurgloed in de ogen. Ze werden ook 'Ingense vuuroog' genoemd. Ondanks de prijs werden de dieren door de Utrechtse fokkers Jac. van der Horst -toenmalig secretaris van de NKB- en Joh. Heistert aangekocht. Zij waren van plan om de diepbruine kleur door inteelt constant te fokken en de tekening te verdringen. Duidelijk was dat het hier om een Hollander plaattekening ging en die is moeilijk weg te fokken. De voedster stierf en de ram paarden ze met zwarte- en ijzergraauwe Reuzen, Blauwe van Beveren, Belgische hazen en zwarte Tans. In de worpen bevonden zich ook bruine dieren. Deze hadden rooddoorschijnende ogen en waren in meer of mindere mate getekend. Met de beste dieren fokten ze verder. Uiteindelijk was daar die diepbruine, zuiver verervende kleur; het zg. 'Beverkonijn' zonder tekening.

Frankrijk

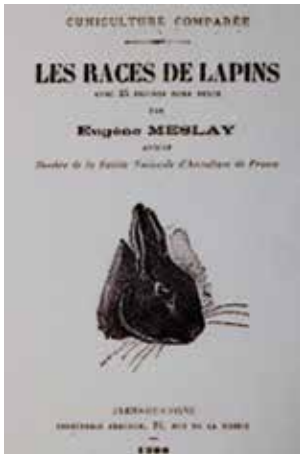
Iemand uit Noord-Holland kocht vijf Beverkonijnen van Van der Horst. Tot ergernis van

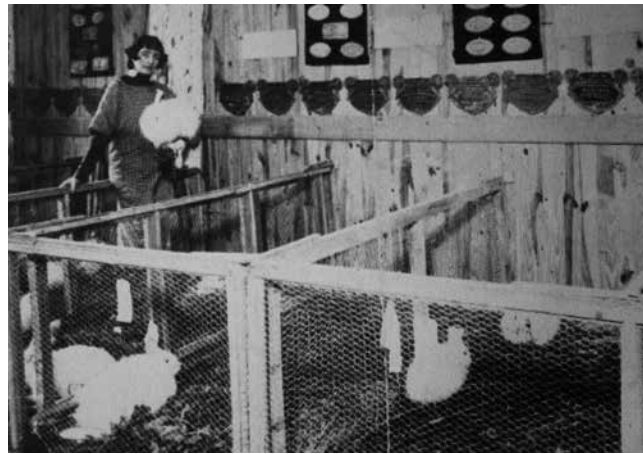
De maduro kleur werd nagestreefd.

Havana, getekend door E. Witzman in 'Unsere Kaninchen' 1954.

Standaardwerk van Meslay uit 1900.

Jeanne Lemarie in haar Angorastal (Internet). Uit: Jacques Arnold; Parcours Animalier: Escapades zootechniques Cheminement cuniculicole. Prachtig overzicht van jaren en terugblik in 370 pagina's. Bij mijn weten niet vertaald. Met historische foto's van o.a. Joppich, Niehaus, Schaedtler en Arnold.

Van der Horst verkocht de koper vier dieren voor veel geld naar Frankrijk. De overblijvende ram kruiste hij met Russen. Met de kennis van nu een nutteloze kruising. De dieren waren ook kleiner. De Beverkonijnen van de heren Van der Horst en Heister wogen tegen de 8 pond en bezaten de Wenervorm (walsvorm) met een diepbruine, glansrijke kleur. Voor de beide Nederlandse fokrichtingen was in Duitsland weinig belangstelling. Zij kwamen niet verder dan het Rijngebied. De Duitsers betrokken in grote aantallen diepbruine Havana's vanuit Frankrijk en Zwitserland. Joppich droeg veel bij aan de verspreiding.

Blijkbaar was het ras ook in Frankrijk ontstaan. Daarover schreef Emil Poppe uit Leipzig en sloot zijn Tweede Engelandreis in 1908 in het tijdschrift de Konijnenfokker af met een bezoek aan Eugène Meslay (1861-??). In die tijd de belangrijkste Franse konijnenfokker, verkoper van vaklectuur, oprichter en president van de Franse Konijnenfokkers Club. Eugène Meslay was van oorsprong advocaat. Hij schreef zich uit om boerderijdieren te gaan fokken en werd een briljant specialist. Ook was hij auteur van talrijke boeken over konijnenhouderij, waaronder het standaardwerk uit 1900 'Les Races de Lapins' (Konijnenrassen) dat in Frankrijk nog steeds als referentie wordt gebruikt.

Eugène Meslay was een gepassioneerde liefhebber van het houden en fokken van raszuivere konijnen, zoals vele aristocraten en mensen uit de burgerij in die tijd; zo ook mevrouw J. Lemarie uit Frankrijk.

De namen Meslay en Lemarie kwam ik vaak tegen. Jacques Arnold schreef over hen: "Eindelijk, dankzij mevr. J. Lemarie, kon ik snel degene ontdekken die tijdens zijn leven

'de keizer van de konijnen' werd genoemd, Eugène Meslay, wiens geschriften en meer in het bijzonder het monumentale werk dat hij in 1900 publiceerde over de konijnenrassen, nog steeds een bijbel voor konijnenfokkers zijn."

Franse exportdieren

Mevrouw Jeanne Lemarié uit Evreux in Noord-Frankrijk fokte witte Angora's om wol aan fabrikanten te verkopen. Ze zag bij Meslay o.a. enkele zwarte en blauwe Tans, Russen en Blauwe Weners. Van deze rassen kreeg ze een paar koppels mee. Ze fokte ermee. Meslay ontving van haar een brief met de mededeling dat er uit een worp een jong dier met een bruine pels was gevallen. Ze bracht het groot en zag dat de kleur niet veranderde. Ze had een bosje bruin haar uit de pels van het dier bij de brief ingesloten. Meslay was er zeker van dat hiermee de wieg van de Havana bekend was. Hij verzekerde zich van enkele van die bruine dieren. In juli 1908 zag Poppe bij Meslay in de stal talrijke, diepbruine Havana's die hij in grote aantallen naar Duitsland en vooral Zwitserland exporteerde. Een van de ontvangers was A. Ris uit Biel, Zwitserland. Ris liet in 1906 een Havana ram en voedster zien in Hamburg. Hij gaf ze aan keurmeester Ed. Behrens uit Leipzig. Behrens bracht de dieren in 1907 in Leipzig in de openbaarheid. In hetzelfde jaar werd het ras erkend. Ook toen kregen ze bij de Duitsers aanhang. De vraag was groter dan het aanbod en tot 1909 liep de koopprijs voor een jong dier op tot wel 150 Zwitserse Francs of 100 Rijksmark. Er waren hoge verwachtingen over de pels van dit nieuwe ras. Het zou een vervanger van de waardevolle Edelmarterpels kunnen zijn. Dat werd een teleurstelling omdat de granharen niet de gewenste lengte hadden en de pels voor een verwerking in de natuurlijke staat evenmin geschikt was. De

Duitse Havana standaard 2018 (Internet).

Amerikaanse dieren wijken het meest af van onze types. In Amerika wordt het ras ook genoemd: "Mink of the Fancy" (nerts van de fantasie). De Havana werd in Amerika in 1916 erkend. Inmiddels ook in Chocolate (bruin) Black (zwart) Blue Broken (gebroken blauw) en Lilac. (Gouwenaar)

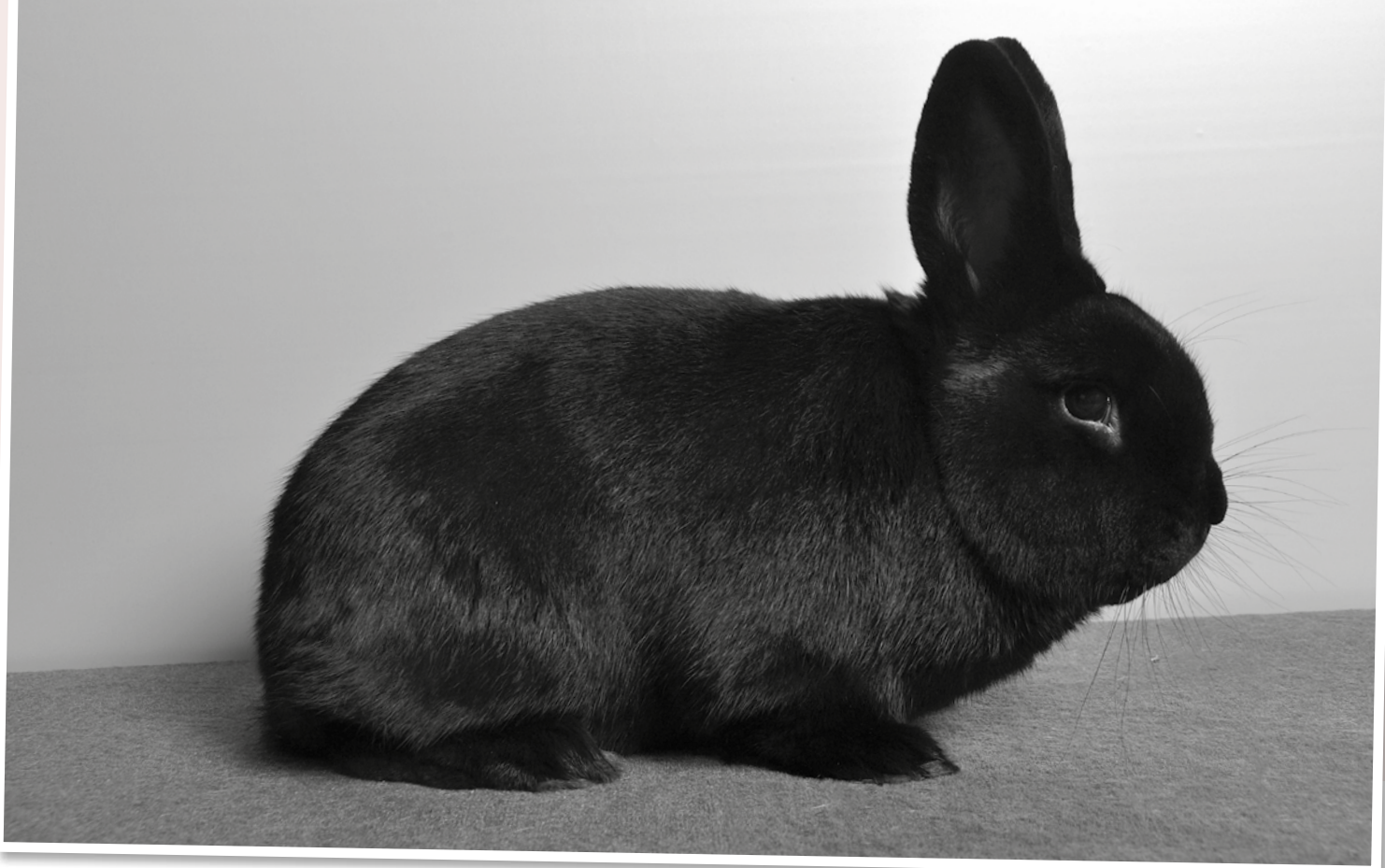

Geïntroduceerd in Engeland in 1908, direct na erkenning in Nederland. Voor het eerst getoond op de Crystal Palace Show in 1910 waar formaat en kleur tot de verbeelding spraken. Ze zijn een slag kleiner, max. 2,7kg (Internet)

interesse voor dit ras nam af.

Wat leren we volgens Rinus Verhelst van deze verhandeling?

Het ras werd in Nederland gecreëerd, geëxporteerd naar Frankrijk, daar massaal gefokt en verkocht naar Zwitserland en Duitsland. Ik denk dat de opvatting van Schaedtler en Verhelst in combinatie met een vleugje chauvinisme mag winnen. De Havana is van Nederlandse geboorte totdat overtuigend het tegendeel kan worden aangetoond. De gelijktijdigheid bij het ontstaan van konijnenrassen maakt de geschiedenis soms ogenschijnlijk ingewikkeld, maar er passen

Alaska. (Foto Theo Janssen)

bij de oorsprong van onze konijnen nu eenmaal veel waarheden in één verhaal.

Twee soorten

Maar toch hebben we momenteel twee soorten Havana's. Alle buitenlandse dieren bezitten niet de kleur van de huidige Nederlandse Havana. Bij ons moeten ze de tint bezitten van bittere chocolade. Helaas zult u die in het buitenland niet tegenkomen. Type en bouw is misschien in Duitsland iets beter dan bij ons en ook het kopprofiel bij de rammen mag er zijn, maar kleur zeker niet. Het ras wordt bij ons door enkele fokkers op peil gehouden. De kwaliteit is van een goed niveau.

Amerikaanse dieren wijken het meest af van onze types. In Amerika wordt het ras ook genoemd: Mink of the Fancy (nerts van de fantasie). De Havana werd in Amerika in 1916 erkend. Inmiddels ook in chocolate (bruin), black (zwart), blue broken (gebroken blauw) en Lilac. (Gouwenaar).

Tot slot; Een overzichtelijk presentatie vindt u onder: <http://www.entente-ee.com/wp-content/uploads/Schulung-Havanna.pdf>. Het bijbehorende fotomateriaal geeft ook een beeld van de kleuren. En die laat soms gerekend naar onze maatstaven regelmatig te wensen over.

Alaska

Erkend: 1919, speciaalclub: <http://www.zevenrassenclub.nl>

Genetica, fokkerijdoel en neveneffecten.

De Alaska is door een mutatie van de wildkleurfactor A in a ontstaan (aBCDE/aBCDE). De aanleg a is recessief (terugtrekend) tegenover A en de tanfactor at. Het aanvankelijke doel was de imitatie van de kostbare pels van de in Alaska voorkomende zwarte kleurslag van de Poolvos.

Alle
buitenlandse
dieren bezitten
niet de kleur
van de huidige
Nederlandse
Havana

Van de drie kleurslagen (wit, grijs en bijna zwart) zijn de beide laatste de meest waardevolle. De geboortestreek van de zwarte Alaska-vos was verantwoordelijk voor de naam. Het doel leek niet al te moeilijk. Dieren met een zwarte pelskleur met deels verzilvering en een dichte pels stonden ter beschikking. Het was de tijd dat sommigen dachten dat je met de pelzen van konijnen

rijk kon worden. De Edelpelsdieren waren het voorbeeld, maar sprookjes komen niet uit. Het gaat om verschillende diersoorten en verschillende pelzen die je niet zo maar van de ene op de andere diersoort kunt overzetten. Die overschatting van mogelijkheden had ook positieve kanten. Het droeg eraan bij dat de interesse voor het fokken van nieuwe rassen toenam en daarmee ook de kennis voor latere ontwikkelingen. Men probeerde bv. in de konijnenpelzen witte granharen te fokken. Haren die ook de pels van de Alaskavossen een bijzondere charme gaven. Het ging hierbij om 6-8 cm lange granharen die ver boven de overige dekharen uitstaken. Het inkruisen van verzilverde konijnen bracht weliswaar witte dekharen in het zwarte haar maar deze waren zo kort, dat ze de dekharen niet overdekten en het beoogde effect niet kregen. Verder was het niet gelukt andere kwaliteitskenmerken van de vossenpels op konijnen te krijgen (bv. lengte, dichtheid aan onderhaar, glans en zuiverheid van de pelskleur).

Het ontstaan

De Duitsers hebben de Alaska gecreëerd nadat de Alaskafokkerij een tijdje stil had gelegen. Het initiatief om weer te beginnen kwam van fokker en keurmeester Max Fischer uit Gotta. Ook Friedrich Joppich bemoeide zich ermee. Fischer kruiste vanaf 1907 met Hollanders, Russen, zwarte Klein Zilvers en onze Havana's, die in 1906 uit Nederland ingevoerd waren en door hun

zijdezachte pels de aandacht van de fokker kregen. Fischer wist fabrikant en fokkersvriend Ed. Schmidt ook voor zijn idee te interesseren. Schmidt zorgde voor diervverzorgers. Dat gaf Fischer de mogelijkheid zijn fokproeven op brede basis door te voeren. Hij kreeg uit de uitgangsrassen in de eerste generatie zwarte en wildkleur-grijze dieren met een verschillende verzilvering en Hollandertekening. In de tweede generatie echter

De zwarte Alaska's werden in de jaren 70 geïmporteerd naar Noord-Amerika.

kwam het hele scala aan uitsplitsingen te voorschijn. Hij vroeg bekende Hollanderfokkers om raad, kruiste de beste F1 dieren terug op de uitgangsdieren en begon streng te selecteren. In 1911 had hij de eerste, stabiel verervende dieren. Uit de mengelmoes van kruisingen zijn toch bruikbare dieren gefokt waarmee het doel kon worden gehaald. De combinatie die de grootste problemen opleverden waren die met Hollanders en Zilvers. Bij de Hollandertekening en de verzilvering spelen veel onafhankelijk van elkaar verervende genen een rol. Dat maakte het lastig om minder gewenste kenmerken weer terug te draaien of ongewenste neveneffecten eruit te fokken.

Tot op de dag van vandaag zijn in de Alaska verzilveringsfactoren aanwezig in

Alaska, Noordshow 2019. (Foto Theo Janssen)

de vorm van wijdverspreide witte dekhaaren. Conditioneren voor een show met een pincet is bewerkelijk en het is een maatregel van tijdelijke aard. Zo werden soms Alaska's zonder witte haren verkocht die na een verharing toch vol met witte/verzilverde haren bleken te zitten. Streng selecteren en zuinig zijn op fokdieren die echt zwart zijn is de meest gangbare weg om fraaie zwarte dieren te fokken. Pas toen men zich gezamenlijk concentreerde op een zuiverzwarte dekkleur kreeg de fok nieuwe aanhangers.

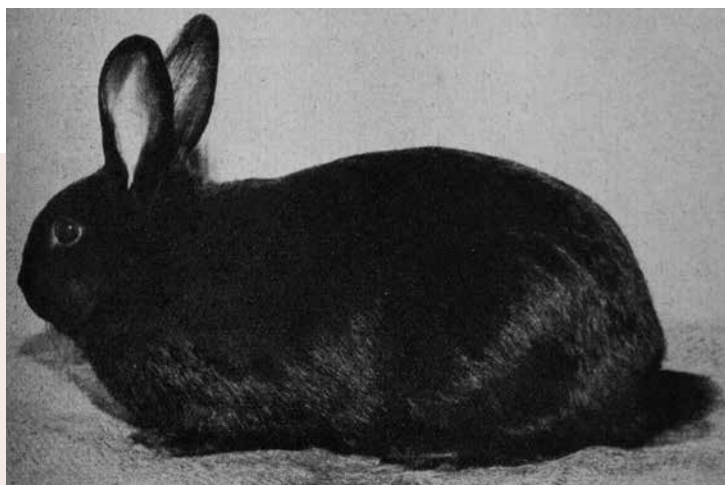
Ervaren Alaskafokkers weten wat ze naast witte haren nog tegen kunnen komen: een matte, roestachtige pelskleur, een pels die beïnvloed wordt door zonlicht en urine, de wisselende intensiteit van het zwart. Ondanks dat zien we fraaie dieren op tentoonstellingen.

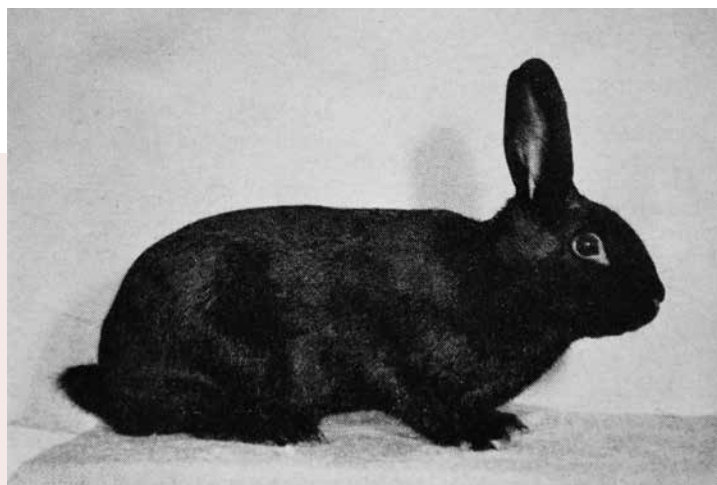
In Frankrijk kwam de Alaska in 1923 in de standaard.

Buitenland

In Zwitserland werd het ras in 1910 erkend. De zwarte Alaska's werden in de jaren 70 geïmporteerd naar Noord-Amerika door Bert Reurs uit Canada. Ze werden toegevoegd aan de American Rabbit Breeders Standard, maar verwijderd in 1981 na te weinig interesse voor het ras. <<

Uit 'Das Kaninchen' van Joppich. Kampioensdier uit 1957. Oren wat dun behaard maar wel een 'blok.' Overdruk uit een oud boek!

Opname uit NBKV standaard 1969.